दान्तः शमपरः शश्वत् परिक्लेशं न विन्दति । नच तप्यति दान्तात्मा दृष्ट्वा परगतां श्रियं ।
संविभक्ता च दाता च भोगवान् सुखवान्नरः । भवत्यहिंसकश्चैव परमारोग्यमश्नुते ।
मान्यमानयिता जन्म कुले महति विन्दति । व्यसनैर्न तु संयोगं प्राप्नोति विजितेन्द्रियः ।
शुभानुशयबुद्धिर्हि संयुक्तः कालधर्म्मणा । प्रादुर्भवति तद्योगात् कल्याणमतिरेव सः । २५९५
॥ युधिष्ठिर उवाच ॥ भगवन्दानधर्म्माणां तपसो वा महामुने । किंस्विद्बहुगुणं प्रेत्य किं वा दुष्करमुच्यते ।
॥ व्यास उवाच ॥ दानान्न दुष्करं तात पृथिव्यामस्ति किञ्चन । अर्थे च महती तृष्णा स च दुःखेन लभ्यते ।
परित्यज्य प्रियान् प्राणान् धनार्थं हि महामते । प्रविशन्ति नरा वीराः समुद्रमटवीन्तथा ।
कृषिगोरक्षमित्येके प्रतिपद्यन्ति मानवाः । पुरुषाः प्रेष्यतामेके निर्गच्छन्ति धनार्थिनः ।
तस्माद्दुःखार्ज्जितस्यैव परित्यागः सुदुष्करः । न दुष्करतरं दानात्तस्माद्दानं मतं मम । २५९००
विशेषस्त्वत्र विज्ञेयो न्यायेनोपार्ज्जितं धनं । पात्रे काले च देशे च साधुभ्यः प्रतिपादयेत् ।
अन्यायात् समुपात्तेन दानधर्म्मो धनेन यः । क्रियते न स कर्त्तारं त्रायते महतो भयात् ।
पात्रे दानं स्वल्पमपि काले दत्तं युधिष्ठिर । मनसा हि विशुद्धेन प्रेत्यानन्तफलं स्मृतं ।
इति श्रीमहाभारते आरण्यपर्व्वणि व्रीहिद्रौणिकाख्यानपर्व्वणि दानकथनेऽष्टपञ्चाशदधिकद्विशततोऽध्यायः ॥ २५८ ॥
अत्राप्युदाहरन्तीममितिहासं पुरातनं । व्रीहिद्रोणपरित्यागात् यत् फलं प्राप मुद्गलः ।
॥ युधिष्ठिर उवाच ॥ व्रीहिद्रोणः परित्यक्तः कथं तेन महात्मना । कस्मै दत्तश्च भगवन् विधिना केन चात्य मे । २५९०५
प्रत्यक्षधर्म्मा भगवान् यस्य तुष्टो हि कर्म्मभिः । सफलं तस्य जन्माहं मन्ये सद्धर्म्मचारिणः ।
॥ व्यास उवाच ॥ शिलोञ्छवृत्तिर्धर्म्मात्मा मुद्गलः संयतेन्द्रियः । आसीद्राजन् कुरुक्षेत्रे सत्यवागनसूयकः ।
अतिथिव्रती क्रियावांश्च कापोतीं वृत्तिमाश्रितः । सर्व्वमिष्टीकृतं नाम समुपास्ते महातपाः ।
सपुत्रदारो हि मुनिः पक्षाहारो बभूव ह । कपोतवृत्त्या पक्षेण व्रीहिद्रोणमुपार्जयत् ।
दर्शञ्च पौर्णमासञ्च कुर्व्वन् विगतमत्सरः । देवताऽतिथिशेषेण कुरुते देहयापनं । २५९१०
तस्येन्द्रः सहितो देवैः साक्षात्त्रिभुवनेश्वरः । प्रत्यगृह्णन्महाराज भागं पर्व्वणि पर्व्वणि ।
स पर्व्वकालं कृत्वा तु मुनिवृत्त्या समन्वितः । अतिथिभ्यो ददावन्नं प्रहृष्टेनान्तरात्मना ।
व्रीहिद्रोणस्य तच्छस्य ददतोऽन्नं महात्मनः । शिष्टं मात्सर्य्यहीनस्य वर्द्धत्यतिथिदर्शनात् ।
तच्छतान्यपि भुञ्जन्ति ब्राह्मणानां मनीषिणां । मुनेस्त्यागविशुद्धा तु तदन्नं वृद्धिमर्च्छति ।
तन्तु शुश्राव धर्म्मिष्ठं मुद्गलं शंसितव्रतं । दुर्व्वासा नृप दिग्वासास्तमथाभ्याजगाम ह । २५९१५
बिभ्रच्चानियतं वेशमुन्मत्त इव पाण्डव । विकचः परुषा वाचो व्याहरन् विविधा मुनिः ।
अभिगम्याथ तं विप्रमुवाच मुनिसत्तमः । अन्नार्थिनमनुप्राप्तं विद्धि मां द्विजसत्तम ।
स्वागतन्तेऽस्त्विति मुनिं मुद्गलः प्रत्यभाषत । पाद्यमाचमनीयञ्च प्रतिपाद्यान्नमुत्तमं ।
प्रादात् स तापसायान्नं क्षुधितायातिथिव्रती । उन्मत्ताय परां श्रद्धामास्थाय स धृतव्रतः ।
ततस्तदन्नं रसवत् स एव क्षुधयाऽन्वितः । बुभुजे कृत्स्नमुन्मत्तः प्रादात्तस्मै च मुद्गलः । २५९२०